

O'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN IQTISODIY ISLOHATLAR

Olimova Begoyim

*Farg'ona davlat texnika universiteti.
Manejment yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Xudoyberdiyeva Marjona

*Farg'ona davlat texnika universiteti.
Manejment yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning mazmuni, maqsadi, ustuvor yo'nalishlari hamda ularning mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilingan. Mustaqillik yillarida boshlangan bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayoni izchil davom ettirilib, so'nggi yillarda yangi bosqichga ko'tarildi. Xususan, iqtisodiyotni liberallashtirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, investitsiya muhitini yaxshilash, davlat ulushini qisqartirish, yer-soliq siyosatini takomillashtirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, bank-moliya tizimini isloh qilish kabi yo'nalishlar alohida e'tibor markazida turibdi.

Ushbu maqola O'zbekiston iqtisodiyoti bo'yicha ilmiy izlanishlar, amaliy siyosat va strategik rejalashtirish jarayonlari uchun qo'llanma bo'la oladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, iqtisodiy islohotlar, bozor iqtisodiyoti, liberallashtirish, modernizatsiya, tadbirkorlik, investitsiya, raqamli iqtisodiyot, davlat ulushi, soliq siyosati, eksport, bandlik, kambag'allikni qisqartirish.

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng mamlakat iqtisodiy hayotida tub burilish davri boshlandi. Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish strategiyasi milliy rivojlanishning asosiy yo'nalishiga aylandi. Ayniqsa, 2016 yildan boshlab iqtisodiy islohotlar yanada jadallashdi, chuqurlashdi va tizimli tus oldi. Bugungi kunda iqtisodiy o'zgarishlar nafaqat makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga, balki aholi farovonligi va xalqaro munosabatlardagi o'ringa ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiy islohotlarining asosiy yo'nalishlari, ularning amaliy natijalari hamda kelajak istiqbollari keng yoritiladi.

Mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarning negizida uch asosiy tamoyil turadi: iqtisodiyotning erkinlashtirilishi, davlatning iqtisodiyotdagi rolini qisqartirish va xususiy sektorni rivojlantirish. Ushbu tamoyillar iqtisodiyotni bozor qonunlari asosida boshqarish, tadbirkorlik tashabbusini qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan.

Strategik hujjatlar — Harakatlar strategiyasi, Taraqqiyot strategiyasi, “Yangi O'zbekiston” konsepsiyasi — islohotlarning aniq yo'nalishlarini belgilab beradi.

Bunda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini modernizatsiya qilish, xalqaro bozorlarga integratsiya jarayonlarini kuchaytirish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash kabi vazifalar ustuvor sanaladi.

O'zbekiston islohotlarining eng muhim bosqichlaridan biri valyuta siyosatining erkinlashtirilishi bo'ldi. 2017 yilda milliy valyutaning konvertatsiyasi ochilishi iqtisodiyotni yangi bosqichga ko'tardi. Bu o'z navbatida xorijiy investorlar uchun qulay sharoit yaratdi, tashqi savdo operatsiyalarining shaffofligini oshirdi va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni mustahkamladi.[4]

Shu bilan birga bank tizimi isloh qilinib, kredit olish tartiblari soddalashtirildi, foiz stavkalari bozor tamoyillariga moslashtirildi. Banklar o'rtasidagi raqobat kuchaydi, onlayn bank xizmatlari va raqamli to'lov tizimlari jadal rivojlandi.

Soliq siyosati iqtisodiy islohotlarning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Tadbirlar natijasida soliq stavkalari qisqartirildi, soliq turlari optimallashtirildi va soliq ma'murchiligi raqamlashtirildi. Ish bilan band aholiga soliq yukining kamaytirilishi rasmiy sektorda ishlashni rag'batlantirdi.

Yuridik shaxslar uchun foyda solig'i stavkasining pasaytirilishi, kichik biznes uchun soddalashtirilgan soliq tartiblarining kengaytirilishi, elektron soliq tizimi joriy etilishi iqtisodiy faollikni oshirdi va tadbirkorlik subyektlari sonining ko'payishiga xizmat qildi.

Davlat ulushi yuqori bo'lgan korxonalarni bosqichma-bosqich xususiylashtirish islohotlarning muhim bo'limi hisoblanadi. Bu jarayon davlatning iqtisodiyotdagi bevosita ishtirokini qisqartirish, xususiy sektorning salmog'ini oshirish va raqobat muhitini kuchaytirishga qaratilgan.

Xususiylashtirish strategiyasi doirasida ko'plab davlat korxonalari auktsion orqali sotildi, ayrim yirik korxonalar aksiyalari xalqaro investorlarga taklif etildi. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligini oshirdi, bozordagi raqobatni kuchaytirdi va yangi texnologiyalar joriy etilishiga imkon yaratdi.

O'zbekistonda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati bosqichma-bosqich kuchayib bormoqda. Ruxsatnomalar soni qisqartirildi, litsenziyalash jarayonlari soddalashtirildi, bir qator soliqlardan ozod qilish mexanizmlari joriy qilindi.

Bundan tashqari, "yagona oyna" tamoyili asosida biznesni ro'yxatdan o'tkazish va davlat xizmatlari ko'rsatish jarayonlari raqamlashtirildi. Tadbirkorlik faoliyatining kafolatlari va himoya mexanizmlari mustahkamlandi, kichik biznes subyektlari uchun imtiyozli kredit dasturlari kengaytirildi.[5]

O'zbekiston bugungi kunda Markaziy Osiyoda eng jadal isloh qilayotgan davlatlardan biri sifatida tan olinmoqda. Xorijiy investitsiyalar oqimi yildan-yilga ortib bormoqda. Bunga sabab sifatida investorlarga yaratilgan imtiyozlar, qonunchilikning barqarorligi, soliq-bojxona yengilliklari va iqtisodiy hududlar faoliyati misol bo'la oladi.

Maxsus iqtisodiy zonalarda eksportga yo'naltirilgan korxonalar uchun qulay sharoitlar yaratilgani mamlakatning tashqi savdo geografiyasini kengaytirib, iqtisodiy o'sishni jadallashtirdi. Xitoy, Rossiya, Turkiya, Koreya Respublikasi, Yevropa davlatlari bilan iqtisodiy hamkorlik yangi bosqichga ko'tarildi.

Raqamli iqtisodiyot O'zbekistonning zamonaviy taraqqiyot strategiyasining ajralmas qismiga aylandi. Elektron hukumat tizimi rivojlantirildi, davlat xizmatlarining aksariyati onlayn shaklga o'tkazildi, elektron savdo platformalari kengaydi.

IT-parklar tashkil etilishi, startup loyihalarini qo'llab-quvvatlash dasturlarining kengaytirilishi yoshlar bandligini oshirdi, innovatsion ekotizim shakllanmoqda. Raqamli texnologiyalar yordamida soliq, bojxona, bank va ta'lim tizimlarida samaradorlik oshdi.

Islohotlar natijasida aholi farovonligi sezilarli darajada oshdi. Bandlikka ko'maklashish dasturlari kengayib, yangi ish o'rinlari yaratildi. Kambag'allikni qisqartirish bo'yicha kompleks dasturlarning joriy etilishi eng muhim natijalardan biri bo'ldi.[6]

Shu bilan birga, oziq-ovqat xavfsizligi, infratuzilma rivoji, qishloq xo'jaligida modernizatsiya jarayonlari ham aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qildi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston iqtisodiy islohotlari kompleks, tizimli va uzoq muddatli strategik yo'nalishlarga asoslangan. Ularning asosiy maqsadi — bozor iqtisodiyotiga to'liq o'tish, iqtisodiyoti raqobatbardosh, barqaror va zamonaviy davlatni shakllantirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 20-noyabr Oliy Majlis Qonunchilik palatasining majlisidagi nutqi
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 - 2026 yillarga moljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-martdagi "Iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirishga oid davlat siyosatini tubdan yangilash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5975-son Farmoni,
4. Abdurahmonov Q.X.. Mehnat iqtisodiyoti: Nazariya va amaliyot. Darslik. -T.: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi «Fan» nashriyoti davlat korxonasi, 2019. 592b.
5. Iskandarova, D. (2024). Moliyaviy savodxonlikning aholi turmush farovonligini yaxshilashdagi roli. Nashrlar, 55-58.
6. Iskandarova, D. (2024). Econometric Analysis of Population Income Formation in Uzbekistan. American Journal of Science on Integration and Human Development (2993- 2750), Vol. 2, No. 5(2024), pages 61-67.